

27 Tobhaigh an Chiste Comhshaoil

27.1 Is í an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (an Roinn) a bhainistíonn agus a rialaíonn An Ciste Comhshaoil (an Ciste), a bunaíodh in 2001. Tagann ioncam an Chiste ó fháltais an tobhaigh comhshaoil ar mhálaí plaisteacha, ón tobhach comhshaoil ar dhramhaíl a chuirtear i líonadh talún agus ó ús ar infheistíochtaí. Déantar íocaíochtaí ón gCiste chun tacú le raon leathan tionscadal comhshaoil agus bhainistiú dramhaíola. B'ionann caiteachas iomlán an Chiste in 2011 agus thart ar €84 milliún.

27.2 Cé gurb í an Roinn atá freagrach go foriomlán as an dá thobhach, is í Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim an t-údarás bailithe ainmnithe do thobhach na málaí plaisteacha. Comhlíonann na húdaráis áitiúla an ról sin i leith an tobhaigh líonta talún. Ó cuireadh i bhfeidhm iad, tá díreach os cionn €500 milliún íoctha isteach sa Chiste i ndáil leis an dá thobhach. Tá achoimre déanta ar ioncam iomlán tobhach an Chiste i bhFíor 27.1.

Fíor 27.1 Ciste Comhshaoil – Ioncam Tobhaigh 2002 go dtí 2011

	Tobhach Málaí Plaisteacha	Tobhach Líonta Talún	Iomlán
	€ milliún		
2002 go dtí 2007	99	165	264
2008	27	33	60
2009	23	32	55
2010	17	43	60
2011	16	46	62

Foinse: Ráitis airgeadais iniúchta an Chiste Comhshaoil 2002 go dtí 2010 agus dréacht-ráitis airgeadais 2011

27.3 Athbhreithnítear sa chaibidil seo na socruithe maidir le bailiú tobhaigh comhshaoil agus na nósanna imeachta agus cleachtais atá in áit chun neamhchomhlíonadh íocaíochta a bhrath agus a dhíspeagadh.

27.4 Reáchtáladh cruinnithe le hoifigigh ón Roinn agus ó na Coimisinéirí Ioncaim chun próisis agus nósanna imeachta maidir le bailiú agus forfheidhmiú na dtobhach a fháil amach. Chuathas i mbun cainte freisin leis an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (EPA) a bhfuil ról maoirseachta aici i ndáil le gníomhaíochtaí comhshaoil na n-údarás áitiúil. Athbhreithníodh, rinneadh anailís agus cuireadh faisnéis i gcomparáid i ndáil le nósanna imeachta chomh maith le faisnéis arna sholáthar ag an EPA mar chuid den iniúchadh.

Tobhach na Málaí Plaisteacha

- 27.5** Tugadh isteach an tobhach ar úsáid mhálaí plaisteacha i mí an Mhárta 2002.¹ Is é príomhchuspóir an tobhaigh bruscar a laghdú trí thomhaltas mhálaí plaisteacha indiúscartha a laghdú.
- 27.6** Tá feidhm leis an tobhach ó thaobh málaí atá déanta go hiomlán nó i bpáirt as plaisteach agus a sholáthraítear do chustaiméirí lena n-úsáid ag an bpointe díolacháin nó eile in ionad díolacháin. Is ionann méid an tobhaigh faoi láthair agus 22 cent an mála plaisteach.²
- 27.7** Tá málaí plaisteacha áirithe díolmhaithe ón tobhach lena n-áirítear málaí plaisteacha ath-inúsáidte ach nach mór don chustaiméir 70 cent nó níos mó a íoc orthu agus málaí plaisteacha a úsáidtear d'iasc, d'fheoil, d'éinfheoil, do thorthaí, do chnónna, do ghlasraí, do mhilseogra, do tháirgí déiríochta agus do bhia cócaráilte ach ní fhéadfaidh na málaí toisí sonraithe a shárú.
- 27.8** Tá an Roinn freagrach as ábhair reachtaíochta maidir le tobhach na málaí plaisteacha agus tá na Coimisinéirí Ioncaim freagrach as an tobhach a bhailiú agus a fhorfheidhmiú. Tá cumhachtaí reachtúla ag na húdaráis áitiúla freisin i ndáil le forfheidhmiú.³
- 27.9** Tá comhaontú leibhéal seirbhíse curtha ar bun, ina socraítear amach ról agus freagrachtaí faoi seach idir an Roinn agus na Coimisinéirí Ioncaim. Cé nach bhfuil na húdaráis áitiúla mar pháirtí don chomhaontú, tagraítear dá bhfreagrachtaí i ndáil le forfheidhmiú thobhach na málaí plaisteacha. Tá achoimre i bhFíor 27.2 d'fhreagrachtaí faoi seach gach aon cheann, mar a dhéantar cur síos sa chomhaontú.

Fíor 27.2 Freagrachtaí faoi Chomhaontú Leibhéal Seirbhíse Thobhach na Málaí Plaisteacha

Na Coimisinéirí Ioncaim	An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil	Na húdaráis Áitiúla
- Daoine atá cuntasach a aithint - Tuairisceán/íocaíochtaí a fhaightear a phróiseáil, seiceálacha fíorúcháin ar chruinneas na dtuairisceán a chomhlíonadh - Coinneáil le daoine cuntasach nach ndéanann tuairisceán/íocaíocht, dul i mbun measúnuithe/meastacháin a dhéanamh, déileáil le gearáin/achomhairc/3ú páirtithe - Ag rangú cibé fiacha tobhaigh nach bhfuil in-aisghabhála	- Dul i gcomhairle le tríú páirtithe maidir le gach ní seachas an tobhach a bhailiú - Ag déanamh fógraíochta agus ag cur eolas faoin tobhach chun cinn - Ag déanamh cinntí ar cibé cineál mála atá ceadaithe mar mhála inghlactha laistigh de mhíniú na reachtaíochta - Ag déileáil le gearáin seachas na gearáin sin a bhaineann le ról bailithe na gCoimisinéirí Ioncaim	- A chinntiú go ngearrann an duine cuntasach costas iomlán an tobhaigh ar an gcustaiméir - Dul i mbun gníomh cuí nuair a aimsítear nach mbíonn an tobhach gearrtha ar an gcustaiméir - A chinntiú go mbíonn na rialacháin a bhaineann le málaí inghlactha ar eolas go maith ag an duine cuntasach

¹ Is ionann an bonn reachtúil don tobhach agus an tAcht um Bainistiú Dramhaíola 1996 (arna leasú), Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Tobhach Comhshaoil) (Mála Plaisteach) 2001 agus an tOrdú um Bainistiú Dramhaíola (Tobhach Comhshaoil) (Mála Plaisteach 2007).

² 15 cent an mála plaisteach an chéad phraghas a bhí ar an tobhach. D'ardaigh sé sin go 22 cent an mála in 2007.

³ Na hAchtanna um Bainistiú Dramhaíola 1996 – 2011.

- 27.10** Bailíonn miondíoltóirí an tobhach nuair a a sholáthraíonn siad gach mála plaisteach lena mbaineann an tobhach agus ní mór go mbeadh an tobhach le feiceáil ar aon sonrasc, admháil nó duillín a eisítear don chustaiméir. Éilítear ar mhiondíoltóirí freisin clárú leis na Coimisinéirí loncaim agus tuairisceáin a chur faoi bhráid go ráithiúil nó go bliantúil. Féadfaidh miondíoltóirí ag a bhfuil dliteanas níos lú ná €1,000 i ceithre ráithe i ndiaidh a chéile tuairisceáin bhliantúla a dhéanamh. Asbhaineann na Coimisinéirí loncaim an tobhach a bhíonn dlite go díreach ó chuntas bainc an mhiondíoltóra.⁴ Féadfaidh na Coimisinéirí loncaim meastachán a dhéanamh den mhéid tobhach a bheidh dlite nuair nach gcuireann miondíoltóir tuairisceán faoi bhráid nó nuair a chreideann na Coimisinéirí loncaim go bhfuil ganniontráil déanta maidir leis an tsuim atá iníoctha. Bíonn ús iníoctha i leith aon fócaíocht dhéanach den tobhach. Beidh ar mhiondíoltóirí taifid stoc a choimeád dá gcuid málaí plaisteacha agus tá sé de chumhacht ag na Coimisinéirí loncaim na leabhair a scrúdú agus dul isteach ar áitribh na miondíoltóirí. Ina theannta sin, féadfaidh na Coimisinéirí loncaim iarraidh ar soláthróirí na málaí plaisteacha mionsonraí a sholáthar maidir leis an líon a sholáthraítear do mhiondíoltóirí.
- 27.11** D'íoc cúig mhiondíoltóir cláraithe os cionn €9 milliún in iomlán in 2010. Tá na cúig mhiondíoltóirí sin freagrach as breis agus 50% de na fáiltais tobhaigh iomlána ó tugadh isteach an tobhach.

Clárú agus Comhlíonadh

- 27.12** Riartar an tobhach ar bhonn féinmheasúnaithe agus bíonn na Coimisinéirí loncaim freagrach as na miondíoltóirí sin a chaitheann a bheith cláraithe don tobhach a aithint. Nuair a tugadh isteach an tobhach ar dtús, d'aithin na Coimisinéirí loncaim 29,000 miondíoltóirí a breithníodh ar chóir a bheith cláraithe don tobhach. De réir a chéile, scagadh an clár chun fáil réidh le cásanna nach bhfuil an tobhach infheidhme ina leith. Tá beagán os cionn 4,000 cás cláraithe faoi láthair.⁵
- 27.13** In 2008, d'athbhreithnigh na Coimisinéirí loncaim 215 cás go randamach ó chásanna laistigh den chód earnála 'stórais neamhspeisialaithe miondíola' ar an mbonn go dóigh go mbeadh na miondíoltóirí lena mbaineann ag soláthar málaí plaisteacha do chustaiméirí. Aithníodh 40 cás (19% den sampla) san athbhreithniú, nach raibh cláraithe do thobhach na málaí plaisteacha ach a chóir go mbeadh agus bailíodh €90,000 i riaráistí ó na miondíoltóirí sin. Aithníodh 29 cás (13%) freisin, a bhí cláraithe don tobhach ach nár sholáthair málaí a raibh an tobhach inmhuirir.
- 27.14** Ní féidir glacadh le torthaí athbhreithniú cásanna 2008 mar cheann atá ionadaíoch ar na hearnálacha miondíola go léir mar gheall ar an sampláil fócasaithe. Mar sin féin, tugann siad le fios go bhféadfadh sé go bhfuil líon suntasach cásanna in earnálacha áirithe nach bhfuil cláraithe don tobhach ach a bhíonn ag soláthar málaí intobhaigh. Tá gá le tuilleadh anailíse agus athbhreithnithe ó na Coimisinéirí loncaim chun cásanna nach bhfuil cláraithe a aithint.
- 27.15** Tá mionsonraí maidir le comhlíonadh na dtuairisceán ráithiúla leagtha amach i bhFíor 27.3.

4 Éilítear ar gach miondíoltóir atá cláraithe na Coimisinéirí loncaim a údarú chun an tsuim iníoctha a thógáil.

5 Bíonn miondíoltóirí ag a mbíonn níos mó ná ionad díolacháin amháin cláraithe go ginearálta mar aon chás amháin.

Fíor 27.3 Comhlíonadh na dTuairisceán Ráithiúla Thobhach na Málaí Plaisteacha in 2011

	Líon na bhfoirmeacha tuairisceán arna eisiúint ag na Coimisinéirí loncaim	% na dtuairisceán arna gcur faoi bhráid in am	% na dtuairisceán arna gcur isteach faoi mhí Feabhra 2012
Ráithe 1	1,384	61%	95%
Ráithe 2	1,381	62%	94%
Ráithe 3	1,375	57%	87%
Ráithe 4	1,388	59%	59%

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí loncaim

27.16 Cuirtear thart ar 60% de na tuairisceáin ráithiúla faoi bhráid in am. Thart ar sé mhí tar éis dheireadh an ráithe, ardaíonn an ráta comhlíonta go dtí thart ar 90%. Toisc gur ionann iadsan a chuireann tuairisceáin ráithiúla faoi bhráid tríd agus tríd agus na clárúcháin is mó a dhéantar, tá sé ríthábhachtach go ndéanfaí monatóireacht ar thuairisceáin agus ar chomhlíonadh íocaíochtaí sna gcásanna sin.

27.17 Tá mionsonraí maidir le comhlíonadh na dtuairisceán bliantúla do na blianta 2008 go dtí 2011 leagtha amach i bhFíor 27.4.

Fíor 27.4 Comhlíonadh na dTuairisceán Ráithiúla Tobhach na Málaí Plaisteacha 2008 go dtí 2011

	Líon na bhfoirmeacha tuairisceán arna eisiúint ag na Coimisinéirí loncaim	% na dtuairisceán arna gcur faoi bhráid in am	% na dtuairisceán arna gcur faoi bhráid amhail mhí Iúil 2012
2008	2,790	44%	85%
2009	2,567	43%	84%
2010	2,613	38%	82%
2011	2,479	46%	73%

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí loncaim

27.18 Níos lú ná a leath dóibh sin a chuireann tuairisceáin bhliantúla faoi bhráid a bhíonn déanta faoin dáta dlite. Ardaíonn an ráta comhlíonta sin de réir a chéile ach fiú roinnt blianta i ndiaidh an dáta dlite is ionann agus 85% an ráta is fearr. Toisc gurb iad na miondíoltóirí sin leis an leibhéal is ísle dliteanas iad sin atá dlite na tuairisceáin bhliantúla a dhéanamh, laghdaítear an baol go mbeadh tearcbhailiúchán suntasach ann ón leibhéal neamhchomhlíonta sin.

27.19 Tá thart ar €530,000 in ús ar íocaíocht dhéanach an tobhaigh bailithe le cúig bliana anuas. Is ionann an méid den tobhach gan íoc agus nach bhfuil faoi réir achomhairc ag miondíoltóir agus thart ar €1.5 milliún faoi láthair. Tá thart ar €570,000 díscríofa mar neamhinbhailithe le cúig bliana anuas.

27.20 Sa chás go bhfanann cánacha neamhíochta, tá an rogha ag na Coimisinéirí loncaim aisíocaíochtaí a choimeád i leith cánacha eile agus an tsuim a fhritháireamh in aghaidh aon chánacha atá dlite. Tá sé tugtha le fios ag na Coimisinéirí loncaim nach seiceáiltear an méid de thobhach na málaí plaisteacha a bhíonn dlite nuair a phróiseáiltear aisíocaíochtaí chánacha eile go huathoibríoch. Comhlíontar seiceálacha i gcásanna a bpróiseáiltear aisíocaíochtaí de láimh. Tá sé i gceist ag na Coimisinéirí loncaim an tobhach a chur san áireamh ina nósanna imeachta próiseála aisíocaíochta amach anseo.

Iniúchtaí na gCoimisinéirí loncaim

- 27.21** Áirítear ar iniúchtaí na gCoimisinéirí loncaim i ndáil leis an tobhach athbhreithniú ar thuairisceáin (bliantúla nó ráithiúla), seiceálacha amhairc chun a aimsiú an mbíonn málaí incháinithe á soláthar, sampláil rollaí ag na scipéid airgid chun a aimsiú an mbíonn an tobhach liostaithe agus scrúdú ar leabhair fháltais agus ar thaifid stoc.
- 27.22** Sna cúig bliana 2007 go dtí 2011, chomhlíon na Coimisinéirí loncaim 70 iniúchadh maidir le tobhach na málaí plaisteacha ar mhiondíoltóirí, agus fuarthas os cionn €2 mhilliún mar thoradh air. Tá torthaí na n-iniúchtaí sin agus an toradh breise leagtha amach i bhFíor 27.5.

Fíor 27.5 Iniúchtaí na gCoimisinéirí loncaim ar Thobhach na Málaí Plaisteacha 2007 go dtí 2011

Bliain	Líon na n-iniúchtaí	Iniúchtaí agus toradh	% agus toradh	Toradh an Iniúchta	
				Iomlán	Meán
2007	28	12	43%	€1,560,884	€55,746
2008	25	19	76%	€409,813	€16,393
2009	7	5	71%	€9,588	€1,370
2010	5	5	100%	€26,073	€5,215
2011	5	5	100%	€74,806	€14,961
Iomlán	70	46	66%	€2,081,164	€29,731

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí loncaim

- 27.23** Tríd agus tríd, tháirg 66% de na cásanna a rinneadh iniúcháireacht orthu toradh agus b'ionann an meántoradh agus díreach faoi €30,000. Tháirg na cúig chás ar fad a rinneadh iniúcháireacht orthu in 2010 agus in 2011 toradh. Gearradh ús €296,000 ar 39 de na 46 cás a raibh toradh leo. Níl aon fhoráil dlí ann faoi láthair maidir le pionóis a ghearradh i ndáil le socrúithe iniúchta tobhaigh.
- 27.24** Tá sé tugtha le fios ag na Coimisinéirí loncaim go ndéantar monatóireacht ghéar ar chomhlíonadh na ndeich gclárúcháin is mó a mbíonn toradh leo. Ó tugadh isteach an tobhach in 2002, chomhlíon na Coimisinéirí loncaim iniúchadh i ndáil le tobhach na málaí plaisteacha ar na clárúcháin sin go léir, agus bhí toradh iniúchta ar sé cinn acu sin. B'ionann toradh iomlán na gcásanna sin agus díreach os cionn €3 mhilliún agus b'ionann an toradh is mó go dtí seo, a rinneadh in 2007, agus díreach os cionn €1.5 milliún.
- 27.25** Tá cás iniúcháireachta eile maidir le miondíoltóir ollmhór ar siúl ó 2007. Sa chás sin, rialaigh na Coimisinéirí loncaim gur sháraigh málaí plaisteacha a mheas an miondíoltóir a bheith díolmhaithe na toisí atá forordaithe sa reachtaíocht. Rinne na Coimisinéirí loncaim measúnú ar shuim díreach os cionn €36 milliún don tréimhse 2004 go dtí 2008. Rinne an miondíoltóir achomharc ar an gcás go dtí an Ard-Chúirt ar roinnt foras lena n-áirítear cibé an raibh an mála a bhí i gceist intobhaigh nó nach raibh agus cibé an raibh an tobhach infheidhme ach amháin ag an bpointe díolacháin. Is é cinneadh na Cúirte mura raibh siad díolmhaithe go sonrach faoin reachtaíocht, go bhfuil an tobhach infheidhme ar gach mála plaisteach agus ní díreach ag an bpointe díolacháin. Tá an miondíoltóir ag déanamh achomharc ar Chinneadh na hArd-Chúirte sa chás seo go dtí an Chúirt Uachtarach.

Cigireachtaí na nÚdarás Áitiúil

- 27.26** Áirítear cigireachtaí ar mhiondíoltóirí ar ról fhorfheidhme na n-údarás áitiúil i ndáil le tobhach na málaí plaisteacha. Gach aon bhliain, soláthraíonn na húdaráis áitiúla an líon cigireachtaí comhshaoil a bhíonn comhlíonta don EPA lena n-áirítear iad sin a bhaineann le tobhach na málaí plaisteacha (ach ní torthaí na gcigireachtaí). Léirítear i bhFíor 27.6 an líon cigireachtaí i ndáil le tobhach na málaí plaisteacha le cúig bhliana anuas mar a thuairisc na húdaráis áitiúla sin don EPA.

Fíor 27.6 Cigireachtaí maidir le tobhach na málaí plaisteacha 2006 go dtí 2011 mar a thuairisc na húdaráis áitiúla

Bliain	An líon cigireachtaí	An líon údarás áitiúil de réir cigireachtaí a comhlíonadh				
		> 300	50 - 300	< 50	Aon cheann ^a	Iomlán
2006	2,277	1	9	17	7	34
2007	1,831	—	9	15	10	34
2008	1,542	—	9	20	5	34
2009	1,573	1	9	15	9	34
2010	800	1	3	17	13	34
2011^b	683	—	2	20	12	34

Foinse: An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil

Nótaí: a Áirítear ann údaráis áitiúla nár sholáthair mionsonraí don EPA den líon cigireachtaí a comhlíonadh.

b Bhí an EPA fós ag bailíochtú sonraí a bhain le cigireachtaí na n-údarás áitiúil in 2011 ag tráth an fhoilseacháin.

- 27.27** Laghdaigh an líon cigireachtaí arna thuairisciú chuig an EPA 70% idir 2006 agus 2011. Seo a leanas a léiríonn sonraí na hanailíse

- thuairisc aon údarás áitiúil amháin gur comhlíonadh 1,488 nó 17% de na cigireachtaí iomlána sa tréimhse 2006 go dtí 2011
- laghdaigh an líon iomlán cigireachtaí a tuairiscíodh a comhlíonadh in 2011 15% ar 2010, agus chomhlíon dhá údarás áitiúil beagnach leath na gcigireachtaí iomlána an bhliain sin
- thuairisc 20 údarás áitiúil nár chomhlíon siad aon chigireachtaí in aon cheann amháin de na blianta ar a laghad idir 2006 agus 2011.

- 27.28** Chomhairlaigh an EPA go dtuigtear go ndearnadh roinnt de na cigireachtaí ar mhálaí plaisteacha le linn cigireachtaí eile ar mhiondíoltóirí. Toisc nach bhfuiltear tomhaiste, níl siad san áireamh sna figiúirí atá tuairiscithe.

- 27.29** Trí chigireachtaí a chomhnascadh d'fhéadfaí neamhéifeachtúlachtaí a chinntiú don údarás áitiúil agus costais a laghdú do mhiondíoltóirí. Mar sin féin, ba chóir na treoirínte tuairiscithe a athbhreithniú chun líon agus torthaí na gcigireachtaí sin a léiriú.

- 27.30** Sa bhreis ar na tuarascálacha chuig an EPA, soláthraíonn údaráis áitiúla faisnéis theoranta don Roinn maidir le cigireachtaí na málaí plaisteacha. I bhformhór na gcásanna ní áirítear torthaí na gcigireachtaí san fhaisnéis sin.

- 27.31** Le linn an iniúchta, lorg an Roinn mionsonraí chigireachtaí a chomhlíon chúig údarás áitiúil samplach idir 2007 agus 2010. Ní raibh an Roinn ábalta mionsonraí a fháil maidir le ceann amháin de na húdaráis áitiúla seo, agus ní raibh siad in ann torthaí na gcigireachtaí ar fad a chomhlíon na ceithre údarás eile a sholáthar. Soláthraíodh torthaí 289 cigireacht as 510 cigireacht in iomlán a tuairiscíodh. I ngach aon cheann de na cásanna sin, thaifead an t-údarás áitiúil go raibh imthosca neamh-chomhlíonta leis an reachtaíocht ach nach raibh cúis an neamh-chomhlíonta soiléir i roinnt cásanna. Mar thoradh ar shonraí neamhiomlan, ní fhéadfaí an ráta comhlíonta a aithint.
- 27.32** I bhfianaise an easpa faisnéise mhionsonraithe ó na cigireachtaí a rinne na húdaráis áitiúla go léir, tá sé deacair a thabhairt le fios mar atáthar ag comhlíonadh riachtanais an tobhaigh agus nádúr aon neamh-chomhlíonta. Tugann sonraí an EPA le fios go bhfuil éagsúlacht leathan sa chóras cigireachta idir údaráis áitiúla. D'fhéadfadh anailís ar thorthaí na gcigireachtaí faisnéis luachmhar a sholáthar chun cigireachtaí a dhíriú níos fearr agus ar an tslí sin cur lena n-éifeachtacht.
- 27.33** Dúirt Oifigeach Cuntasaíochta na Roinne chun go bhféadfar éifeachtacht an tobhaigh a mheas, go mbraitheann an Roinn go príomha ar thorthaí thuarascáil bhliantúil an Chórais Náisiúnta Monatóireachta maidir le truailliú ó Bhruscar, a rialaigh in 2011 gur ionann málaí plaisteacha agus 0.24% den truailliú ó bhruscair go náisiúnta i gcomparáid le meastachán 5% sular tugadh isteach an tobhach. Déanann an Roinn monatóireacht freisin ar úsáid per capita málaí plaisteacha intobhaigh. Meastar, sular tugadh isteach an tobhach, gur sholáthar miondíoltóir 328 mála an duine in aghaidh na bliana, i gcomparáid le leibhéal 18 mála an duine in aghaidh na bliana in 2010.⁶

Faisnéis a roinnt

- 27.34** Cé go bhfuil an polasaí foriomlán agus an cur chuige feidhmeach don tobhach leagtha amach sa chomhaontú leibhéal seirbhíse, is beag eile teagmhála a bhíonn idir an Roinn agus na Coimisinéirí loncaim. Bíonn cumarsáid idir an Roinn agus na húdaráis áitiúla comhdhéanta den chuid is mó de chiorcláin a eisítear i ndáil le forfheidhmiú agus/nó arduithe ar an tobhach. Tríd is tríd, teagmháil neamhfhoirmiúil a bhíonn in aon idirghníomhaíocht eile a dhéantar.
- 27.35** Dúirt Oifigeach Cuntasaíochta na Roinne go bhfuil an leibhéal teagmhála leis na Coimisinéirí loncaim i ndáil le bailiú an tobhaigh de réir théarmaí an chomhaontaithe leibhéal seirbhíse. Creideann Oifigeach Cuntasaíochta na gCoimisinéirí loncaim go bhfuil an leibhéal idirghníomhaíochta leis an Roinn cuí agus comhsheasmhach leis an leibhéal atá riachtanach chun cur an méid agus is féidir le bailiú agus aisghabháil atá faoi dhualgas na gCoimisinéirí loncaim.
- 27.36** Ní sholáthraítear torthaí iniúchtaí na gCoimisinéirí loncaim don údarás áitiúil iomchuí. Ar an tslí chéanna, ní thugtar torthaí chigireachtaí an údaráis áitiúil de ghnáth do na Coimisinéirí loncaim.
- 27.37** Agus cigireachtaí á gcomhlíonadh, ní bhíonn faisnéis ag na húdaráis áitiúla cibé an bhfuil an cás cláraithe do thobhach na málaí plaisteacha leis na Coimisinéirí loncaim nó nach bhfuil. Mar chuid den iniúchadh sin, roghnaíodh trí chás déag samplach, a dheimhnigh cigireachtaí ó údarás áitiúil gur eisigh an miondíoltóir málaí intobhaigh, agus seiceáladh iad le córais na gCoimisinéirí loncaim chun a dheimhniú an raibh na miondíoltóirí sin cláraithe don tobhach nó nach raibh. I ndáiríre, bhí sé deacair gach cás a aithint go críochnaitheach ar chórais na gCoimisinéirí loncaim mar nár thaifead na húdaráis áitiúla uimhir chlárach na gCoimisinéirí loncaim.

⁶ Tá an meastachán de mhálaí plaisteacha an duine in 2010 bunaithe ar an líon málaí a bhfuil tobhach íoctha ina leith sa Chiste Comhshaoil.

- 27.38** Is í an Roinn atá freagrach cinneadh a dhéanamh cibé an bhfuil mála díolmhaithe nó nach bhfuil. Sholáthair an Roinn mionsonraí maidir leis an aon chinneadh dhéag go léir a rinneadh sa tréimhse 2007 go dtí 2011. Mar chuid den iniúchadh sin, rinneadh dhá mhiondóltóir agus aon chuideachta chur chun cinn amháin a measadh a bhí intobhaigh a chros-seiceáil le córais na gCoimisinéirí loncaim. Ní raibh miondóltóir amháin ná an chuideachta chur chun cinn cláraithe don tobhach ar chórais na gCoimisinéirí loncaim in aon chor. Thug Oifigeach Cuntasaíochta na Roinne le fios go bhféadfadh sé tarlú nuair a fuair na páirtithe lena mbaineann tuiscint ar sheasamh na Roinne gur roghnaigh na páirtithe lena mbaineann gan na málaí áirithe sin a úsáid agus in áit gur roghnaigh siad roghanna eile nach raibh intobhaigh mar mhálaí páipéir nó malaí canbháis.
- 27.39** Toisc go mbíonn na Coimisinéirí loncaim agus na húdaráis áitiúla araon i mbun iniúcháireachta agus cigireachta i ndáil le tobhach na málaí plaisteacha, chuideodh faisnéis a roinnt le héifeachtúlacht agus éifeachtacht a ngníomhartha comhlíonta ar leithligh. Ní mór go gcinnteodh aon socruithe a dhéanfaí maidir le faisnéis a mhalartú go mbeadh an fhaisnéis sin comhoiriúnach.

Tobhach Líonta Talún

- 27.40** Tá beartais bhainistiú dramhaíola Náisiúnta agus AE bunaithe ar na prionsabail, an méid agus is féidir sin a dhéanamh, gur chóir go bhféadfaí dramhaíl a chosc agus nuair nach bhfuil sé sin indéanta, ba chóir é a athúsáid, a athchúrsáil nó a athshlándáil agus go gcinnteofaí go n-íoslaghdófaí an méid dramhaíola a chuirtear i líonadh talún. Tugadh isteach an tobhach líonta talún in 2002 i ndáil le dramhaíl arna dhiúscairt go díreach ag láithreáin líonta talún.⁷ Ba é cuspóir an tobhaigh aistriú dramhaíola ón líonadh talún a spreagadh agus ioncaim a chruthú a bhféadfaí a fheidhmiú chun tacú le tionscnaimh íoslaghdaithe dramhaíola agus athchúrsála. Tá údaráis áitiúla freagrach as an mbailiú agus tá an Roinn freagrach as riaradh an tobhaigh.
- 27.41** Tá an tobhach, atá €65 an tonna faoi láthair, iníoctha ag oibritheoir an líonta talún.⁸ Cuireann oibritheoirí líonta talún príobháideacha a ghlacann le dramhaíl intobhaigh tuairisceán míosúil agus íocaíocht faoi bhráid an údaráis áitiúil iomchuí agus lóisteálann an t-údarás sin an íocaíocht sa Chiste Comhshaoil agus cuirtear cóip den tuairisceán faoi bhráid na Roinne.⁹ Ar an tslí chéanna, sa chás go n-oibríonn údarás áitiúil líonadh talún, éilítear ar an údarás áitiúil tuairisceán míosúil a chur faoi bhráid na Roinne agus suim an tobhaigh atá dlíthe a lóisteáil sa Chiste Comhshaoil. Éilítear ar oibritheoirí líonta talún taifid mhionsonraithe a choimeád den dramhaíl a ghlactar. Ag deireadh 2011, bhí 16 údarás áitiúil agus ceithre líonadh talún príobháideacha ag cur tobhaigh sa Chiste Comhshaoil.

Bailiú

- 27.42** Ó 2002 go dtí 2011, bailíodh díreach faoi €321 milliún a tháinig ó dhiúscairt 17 milliún tonna dramhaíola. Bhain díreach faoi €104 milliún – beagnach aon tríú cuid – den iomlán a bailíodh le líonta talún príobháideacha. Léiríonn na tuairisceáin mhíosúla a cuireadh faoi bhráid na Roinne gur laghdaigh cainníocht na dramhaíola intobhaigh a diúscaíodh ag líonta talún. In ainneoin sin, mar gheall ar arduithe ar ráta an tobhaigh bhí na fáлтаis bhliantúla níos mó.

7 Tá roinnt díolúintí lena n-áirítear dramhaíl a scuabtar ar na sráideanna agus dramhaíola tógála neamhghuaiseach a úsáidtear do chríocha innealtóireachta ar an láthair.

8 Bhí an tobhach €15 an tonna ar dtús ach d'ardaigh sin de réir a chéile. Tá an tobhach reatha €65 an tonna in áit ón 1 Iúil 2012.

9 Is ionann líonta talún príobháideacha agus gach líonadh talún nach n-oibríonn údarás áitiúil.

- 27.43** Chun na costais a chaitear ar fhorfheidhmiú agus ar bhailiú an tobhaigh a fhritháireamh, féadfaidh gach údarás áitiúil 2 faoin gcéad den suim a bhailítear i ndáil le líonta talún príobháideacha a asbhaint agus a choimeád, faoi réir uasmhéid €50,000 sa bhliain, nó an tsuim arna shonrú i scríbhinn ag an Aire Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (an tAire). Choimeád údaráis áitiúla díreach faoi €1.4 milliún den tobhach iomlán a bailíodh go dtí seo.
- 27.44** Tá an tobhach iníoctha freisin i ndáil le líonta talún neamhúdaraíthe, agus breithníonn an t-údarás áitiúil an tsuim a bhíonn dlíthe.¹⁰ Sa chás go n-aithnítear líonadh talún mar sin, féadfaidh an t-údarás áitiúil fógra a eisiúint a éileoidh gur chóir an duine a rinne an dramhaíl a dhiúscairt nó úinéir na saoráide suim an tobhaigh a bhreithníonn an t-údarás áitiúil a íoc.
- 27.45** Bunaithe ar thuarascáil 2005, tá an Roinn sásta go bhfuil líonadh talún dramhaíola ar scála mór stoptha agus gur diúscairt mhídhleathach is mó a tharlaíonn anois.¹¹ Tá an Roinn, cé nach mbailíonn siad staidrimh ar líonta talún neamhúdaraíthe, ar an eolas faoi 14 láithreán mídhleathach a tháinig na húdaráis áitiúla orthu agus a raibh tobhach líonadh talún dlíthe idir 2006 agus 2011. Bhí go leor acu sin beag ó thaobh scála, agus bhí níos lú ná 100 tonna dramhaíola an láithreán ag ocht gcinn as na 14 láithreán. Tugadh meastachán ar chainníocht na dramhaíola intobhaigh i dtrí gcás as na 14 chás.
- 27.46** Ó 2006, ceadáíonn na rialacháin d'údarás áitiúil 80% den tobhach líonadh talún a bhailítear ar láithreán neamhúdaraíthe a choimeád ar mhaithe le forfheidhmiú agus íoctar an t-iarmhéid den 20% isteach sa Chiste. B'ionann na tobhaigh i ndáil le líonta talún neamhúdaraíthe a íocadh leis an gCiste sa tréimhse sin agus €153,000 agus choimeád na húdaráis áitiúla €98,000 breise. Chomhairligh treoirilíní na Roinne, arna eisiúint in 2005, na húdaráis áitiúla leas a bhaint as na smachtbhannaí a bhí ann, lena n-áirítear ionchúiseamh, sa chás go n-aithnítear gníomhaíocht dramhaíola neamhdhleathach. Dúirt an tOifigeach Cuntasaíochta nach dtiomsaítear staidrimh maidir le gníomhartha forfheidhmithe ná ar líon na n-ionchúiseamh.

Cigireachtaí agus Iniúcháireacht

- 27.47** Forálann rialacháin um bainistiú dramhaíola gur chóir d'údaráis áitiúla, d'iniúcháir rialtais áitiúil, nó d'aon iniúcháir arna cheapadh ag an Aire, nó údarás áitiúil cigireacht agus iniúcháireacht a chomhlíonadh ar ghníomhaíocht líonadh talún chun a chinntiú go gcomhlíontar na rialacháin.¹² Ní shonraítear sna rialacháin líon ná minicíocht chigireachtaí líonta talún na n-údarás áitiúil ach éilítear gur chóir d'údaráis áitiúla dul i mbun iniúcháireachta ar líonta talún príobháideacha i ndáil le dhá thréimhse (mí) cuntasaíochta i ngach bliain fhéilire ar a laghad nó níos minice má shonraíonn an tAire é sin.
- 27.48** Sa tréimhse 2006 go dtí 2011, comhlíonadh iniúchtaí tréimhsiúla i ndáil le dhá líonadh talún príobháideacha (scrúdaíodh 13 tréimhse chuntasaíochta in iomlán sna hiniúchtaí sin). Aithníodh cásanna neamh-chomhlíonta i gcás cheithre iniúchadh. I gcás amháin, fuarthas go raibh suimeanna tobhaigh breise díreach faoi €30,000 dlíthe. Fuarthas neamhréireachtaí beaga sa trí chás eile.

¹⁰ Is láthair diúscairthe dramhaíola í saoráid líonta talún neamhúdaraíthe a ndéantar dramhaíl a dhiúscairt ann nó a rinneadh dramhaíl a dhiúscairt ann gan ceadúnas dramhaíola.

¹¹ Is ionann diúscairt mhídhleathach agus dramhaíl á dumpáil d'aon ghnó ag áit neamhúdaraíthe.
IR Uimh. 86/2002 — Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Tobhach Líonta Talún), 2002.

- 27.49** Maidir leis na blianta 2006 go dtí 2011, níl aon taifid ag an Roinn d'aon chigireacht ná d'aon iniúchóireacht ar aon líonadh talún de chuid na n-údarás áitiúil i ndáil le cainníochtaí na dramhaíola a diúscaíodh mar dhramhaíl intobhaigh. Thug an tOifigeach Cuntasaíochta ar aird go bhféadfadh idirbhearta tobhaigh líonta talún a bheith san áireamh sna hiniúchtaí bliantúla a chomhlíon an tSeirbhís um Iniúchóireacht Rialtais Áitiúil.
- 27.50** Tá ról maoirseoireachta ag an EPA ó thaobh ghníomhaíochtaí caomhnaithe comhshaoil na n-údarás áitiúil agus comhlíontar roinnt cigireachtaí dramhaíola ar líonta talún. Ach, níl aon fheidhm reachtúil ag an EPA i ndáil leis an tobhach agus mar sin, baineann cigireachtaí na líonta talún in iomlán le hábhair a bhaineann le rialacháin comhshaoil.

Conclúidí agus Moltaí

Tobhach na Málaí Plaisteacha

- 27.51** Tá €182 milliún bailithe ó tugadh isteach tobhach na málaí plaisteacha in 2002 suas go dtí deireadh 2011.
- 27.52** In athbhreithniú de chuid na gCoimisinéirí loncaim in 2008 de shampla randamach trádálaithe a bhí rangaithe mar 'stórais neamhspeisialaithe miondíola' fuarthas gur chóir go mbeadh aon cúigiú cuid de na cásanna a athbhreithníodh cláraithe don tobhach ach ní raibh siad. Mar sin féin, ní féidir glacadh leis an sampla sin mar shampla atá ionadaíoch ar chás na dtrádálaithe go léir.

Moladh 27.1: Ba chóir do na Coimisinéirí loncaim tuilleadh athbhreithnithe a chomhlíonadh chun leibhéal foriomlán na gcásanna neamhchláraithe a aithint.

Freagra Oifigeach Cuntasaíochta na gCoimisinéirí loncaim: Comhaontaithe. Tá athbhreithniú ar chóid na hearnála tugtha chun críche agus tá feabhsúcháin ar an gclár a chinnteoidh go mbeidh cleachtadh samplála eile níos iontaofa beagnach críochnaithe. Críochnófar athbhreithniú ar an gclár chun fáil réidh le cásanna neamhghníomhacha nó cásanna scortha go luath in 2013. Tá tús curtha le scrúdú ar na cóid eárnála chun a aimsiú an bhfuil gach miondíoltóir cuí cláraithe.

- 27.53** Níos lú ná dhá thrían de chásanna cláraithe a chuireann tuairisceán ar ais chuig na Coimisinéirí in am. Ardaíonn sin go dtí thart ar 90% sé mhí tar éis dáta dlite na dtuairisceán ráithiúla. Bhí íocaíochtaí tobhaigh breise mar thoradh ar dhá thrían de na cásanna arna iniúchadh ag na Coimisinéirí loncaim le cúig bliana anuas agus b'ionann an meántoradh breise ó na 70 cás a iniúchadh agus €30,000. Léiríonn sé sin an tábhacht atá le monatóireacht leanúnach agus obair iniúchóireachta na gCoimisinéirí loncaim.
- 27.54** Faoi láthair, nuair a bhíonn na Coimisinéirí loncaim ag próiseáil aisíocaíochtaí uathoibríocha a bhíonn dlite don cháiniocóir i leith chánacha eile, ní sheiceáiltear taifead an cháiniocóra chun a aimsiú an mbíonn suimeanna tobhach na málaí plaisteacha fós gan íoc. Tá sé beartaithe ag na Coimisinéirí loncaim a nósanna imeachta aisíocaíochta a leasú chun seiceálacha mar sin a chur san áireamh.

Moladh 27.2: Ba chóir do na Coimisinéirí loncaim seiceálacha de shuimeanna thobhach na málaí plaisteacha gan íoc a ionchorprú ina nósanna imeachta próiseála aisíocaíochta uathoibríoch chomh luath agus is féidir sin a dhéanamh.

Freagra Oifigeach Cuntasaíochta na gCoimisinéirí loncaim: Comhaontaithe. Mar thoradh ar thosaíochtaí iomaíocha níorbh fhéidir go dtí seo seiceálacha de thobhach gan íoc a chur san áireamh san aisíocaíocht uathoibríoch agus próiseáil a fhritháireamh.

- 27.55** Léiríonn sonraí arna chuimsiú ag an EPA go raibh laghdú suntasach ar an líon cigireachtaí a rinne údaráis áitiúla idir 2006 agus 2011 agus tá éagsúlachtaí suntasacha ar an líon cigireachtaí i measc na n-údarás áitiúil éagsúla. Ní fhaigheann an Roinn ná an EPA mionsonraí de thoradh chigireachtaí na n-údarás áitiúil i bhformhór na gcásanna.

Moladh 27.3: Ba chóir don Roinn torthaí cigireachtaí a chomhordú agus a anailísiú chun dóthanacht an réimís cigireachta agus leibhéal foriomlán an chomhlíonta a léirítear a mheas.

Freagra Oifigeach Cuntasaíochta na Roinne: Ní aontaítear. Breithníonn an Roinn go bhfuil leibhéal foriomlán na gcigireachtaí a chomhlíonann na húdaráis áitiúla dóthanach. Toisc gurb iad na húdaráis áitiúla is mó a fhaigheann tairbhe as an tobhach, is ar mhaithe leo féin a chinntiú go mbailítear agus go bhforfheidhmítear iad go héifeachtach. Ina theannta sin, creidtear sa Roinn go léiríonn staidrimh maidir le bruscar na málaí plaisteacha go bhfuil an leibhéal reatha cigireachtaí éifeachtach chun na torthaí comhshaoil riachtanacha a sheachadadh.

- 27.56** Ní roinntear torthaí an obair i gcomhar de chuid na gCoimisinéirí loncaim agus na húdaráis áitiúla.

Moladh 27.4: D'fheabhsófaí éifeachtacht an obair i gcomhar an dá áit trí fheabhas a chur ar mhalartú faisnéise. D'éascódh sé sin freisin le straitéis saindirithe go náisiúnta chun cur an méid agus is féidir le comhlíonadh an tobhaigh.

Freagraí na nOifigeach Cuntasaíochta:

An Roinn: Comhaontaithe i bpáirt. Bheadh ar an moladh i ndáil le malartú faisnéise idir na Coimisinéirí loncaim agus údaráis áitiúla cloí leis an reachtaíocht agus leis an gcleachtas iomchuí, mar an tAcht um Chosaint Sonraí. Tá leibhéal rannpháirtíochta cheana féin idir na comhlachtaí forfheidhmithe sin agus d'fhéadfadh scóip a bheith ann feabhas a chur air sin.

Na Coimisinéirí loncaim: Comhaontaithe i bpáirt. Tá gá saincheistanna maidir le cosaint sonraí a bhreithniú. D'fhéadfadh an poitéinseal a bheith ag malartú faisnéise feabhas a chur ar éifeachtúlacht agus éifeachtacht ghníomhartha comhlíonta ar leithligh agus tá na Coimisinéirí loncaim tiomanta laistigh den fhráma oibre dlí atá ann sonraí cuí a roinnt. Mar sin féin, gníomhaíonn na Coimisinéirí loncaim mar ghníomhaire bailiúcháin don Roinn agus níl aon fhoráil reachtach ann maidir le faisnéis a roinnt le húdaráis áitiúla.

Tobhach Líonta Talún

- 27.57** Tugadh isteach an tobhach líonta talún in 2002 agus as sin go dtí deireadh 2011, bailíodh díreach faoi €321 milliún. B'ionann na costais bhailithe arna gcoimeád ag na húdaráis áitiúla i ndáil le líonta talún príobháideacha agus neamhúdaraíthe agus €1.4 milliún in iomlán. Íocaíodh díreach os cionn €319 milliún mar sin don Chiste Comhshaoil.
- 27.58** Éilíonn na rialacháin tobhaigh gur chóir iniúchóireacht a dhéanamh ar na líonta talún príobháideacha i ndáil leis an tobhach ar feadh dhá thréimhse cuntasaíochta gach bliain ar a laghad. Go dtí seo rinneadh iniúchóireacht ar dhá líonadh talún príobháideach. Ní dhearnadh aon iniúchóireacht ar líonta talún na n-údarás áitiúil.

Moladh 27.5: Ba chóir don Roinn a chinntiú go gcomhlíontar riachtanais iniúchta reachtúil i ndáil le líonta talún.

Freagra Oifigeach Cuntasaíochta na Roinne: Comhaontaithe. Tá roinnt imthosca aitheanta ag an Roinn go bhfuil iniúchtaí mar sin gan déanamh agus tá treoracha tugtha d'údaráis áitiúla iomchuí iad a chomhlíonadh agus torthaí na n-iniúchtaí sin a sheoladh ar ais mar ábhar práinne. Léiríonn ciorclán le déanaí chuig údaráis áitiúla a gcuid freagrachtaí i ndáil leis an tobhach. Ag tógáil air sin, comhlíonfaidh údaráis áitiúla roinnt iniúchtaí ar líonta talún faoi úinéireacht phríobháideach ar bhonn bliantúil. Ina theannta sin, comhlíonfaidh an Roinn roinnt iniúchtaí ar líonta talún arna oibriú ag údaráis áitiúla le tacaíocht agus cúnamh ón EPA más gá.